

Iets over de Opleiding tot Tandmeester. ^{1) 2)}

Vermoedelijk bestond er ten onzent vóór 1814 ³⁾ geen wet op de uitoefening der tandheelkunde; het hehoeft wel geen nader betoog, dat die uitoefening toen alleen bestond in het „trekken” van tanden en kiezen, De eerste wet, welke na het herstel onzer nationale onafhankelijkheid de uitoefening der geneeskunde regelde, was die van 1814, welke evenwel al in 1818 gewijzigd werd. Daarin lezen wij, dat tot de werkzaamheden der „Provinciale Commissies van geneeskundig onderzoek en toezicht” o. m. behoorde:

a. het onderzoek en de beoordeeling van de bekwaamheid of bevoegdheid dergenen, welke zich tot uitoefening van eenigen tak der geneeskunst in derzelver provincie of distrikt neder zetten;

b. het afgeven van behoorlijke getuigschriften van bekwaamheid aan alle degenen, die binnen derzelver provincie of distrikt tot stads-, plattelands-, of scheepsheermeester, vroedmeester, apotheker, vroedvrouw, oogmeester, tandmeester en drogist of kruidenverkooper wenschen bevorderd te worden.

1) Dit artikel werd met goedvinden der belanghebbenden overgenomen uit de *Geneeskundige Courant* van 16 Febr. j.l.

2) Naar aanleiding van „Universitaire opleiding tot de *Mond- en Tandheelkundige specialiteit* door Dr. H. Réthy, arts, specialiteit voor mond- en tandheelkunde, Haarlem, Erven Bohn 1906. 64 blz. f 0.75.

3) Deze en eenige volgende gegevens zijn ontleend aan „*Iets over Tandheelkunde en ons Tandheelkundig Onderwijs* door A. M. Mertens, Tandmeester te 's Gravenh. 1905.

Art. 18 bepaalde de straffen voor hen, die onbevoegd eenigen tak der geneeskunst, hoe ook genaamd, uitoefenden en een volgend die toepasselijk op hen, welke, hoewel de bevoegdheid bezittende om één tak der geneeskunst uit te oefenen, dit ook deden in een tak, waarvoor zij niet bevoegd waren, en ook voor hen, die, hoewel zij de bevoegdheid bezaten voor elken tak der geneeskunde, meer dan eene, tenzij consultatief, uitoefenden.

In 1838 werd de bepaling, dat zij, die de diploma's voor alle onderdeelen der geneeskunde bezaten, toch slechts één ervan mochten uitoefenen, ingetrokken en aan de doctoren in de medicijnen het recht gegeven om de geneeskunde in haar geheelen omvang uit te oefenen.

De wet op de Uitoefening der Geneeskunst van 1865 bepaalde, dat geen afzonderlijke diploma's voor de verschillende takken der geneeskunde zouden uitgereikt worden, maar dat ieder, die de geneeskunde, of een harer takken — derhalve ook de tandheelkundige— wenschte uit te oefenen, het diploma van arts moest bezitten. De tandmeesters echter, die uiterlijk vier maanden voor de invoering der wet toegelaten waren, behielden hun recht. Deze maatregel kwam blijkbaar der tandheelkunde niet ten goede, want bij de wet van 1876 werden weer voorwaarden geregeld tot verkrijging der afzonderlijke bevoegdheid tot uitoefening der tandheelkunst en van de uitoefening dier kunst. Hierbij verviel men echter in een ander uiterste: door de belachelijk lage eischen tot verkrijging van het diploma als tandmeester stempelde men het beroep tot een handwerk en niet tot een tak van de medische wetenschap. (Mertens, l.c.)

Die wet van 1876 dan bepaalde: Onverminderd de bevoegdheid van artsen tot uitoefening der tandheelkunst, waaronder verstaan wordt de plaatselijke behandeling van ziekten der tanden, der tandkassen en van het tandvleesch,

kan de bevoegdheid tot uitoefening dier kunst afzonderlijk verkregen worden tengevolge van een examen in de tandheelkunst. Dit examen loopt over de volgende vakken:

a. de ontleedkunde van de tanden, de tandkassen en van het tandvleesch;

b. de physiologie van deze deelen;

c. de gezondheids-, ziekte- en geneesleer van deze deelen, daaronder begrepen de onderkenning der ziekten van de tanden, de tandkassen en het tandvleesch, waarvan de oorzaak algemeen is of in andere deelen zetelt;

d. de geneesmiddelleer en de recepteerkunde, voor zooveel noodig tot het voorschrijven van plaatselijke geneesmiddelen bij de in de eerste alinea genoemde ziekten;

e. de operatieve tandheelkunde en het inzetten van kunsttanden en gebitten.

Van het examen in de vakken *a.* en *b.* werden vrijgesteld de candidaten in de geneeskunde en de candidaat-artsen.

De examens zouden tweemaal per jaar afgenomen worden voor de Rijkscommissie belast met de afneming van het arts-examen, terwijl aan hen, die voor het examen waren geslaagd, na het afleggen van den ambtseed (als die voor de artsen met de wijziging van geneeskunst in tandheelkunst) een acte van bevoegdheid als tandmeester werd uitgereikt.

Het foutieve in deze wet was, dat ieder zonder eenig bewijs van vroegere studieën tot het tandmeesters-examen kon worden toegelaten; waarvan weder het gevolg was, dat de wetenschappelijk gevormde tandartsen ten onzent tot de uitzonderingen gingen behooren. Gesjeesde studenten in de medicijnen, jongelui, die op gymnasium of H. B. S. waren blijven steken en anderen, wien het op eene andere wijze niet gelukte eene betrekking te krijgen, gingen voor tandarts studeeren.

De Wet van 1878 bracht de wijziging in hare voorgangster van 1876, dat het tandmeesters-examen gesplitst werd in een theoretisch en een praktisch gedeelte, die afzonderlijk afgelegd werden. Hierdoor werd het den candidaten natuurlijk nóg gemakkelijker gemaakt om te eeniger tijd te slagen.

Eene groote verbetering bracht de wet van 1892 door te bepalen, dat voortaan alleen zij tot het theoretisch tandheelkundig examen zouden worden toegelaten, die het eind-examen van een gymnasium of van een H. B. S. met vijfjarigen cursus hadden afgelegd of aan het toelatings-examen tot de 5de klasse van een gymnasium hadden voldaan. Bij besluit van 17 Nov. 1903 werd het bovenstaande nog in zooverre aangevuld; dat het overgangsexamen van de 4^e naar de 5^e klas van het gymnasium niet meer voldoende was, doch dat het eind-examen van een gymnasium moest zijn afgelegd.

Hieraan dient nog toegevoegd, dat de candidaat ook tot het afleggen van het tandmeesters-examen kan worden toegelaten, wanneer hij in het bezit is van een bewijs, dat hij gerechtigd is de tandheeskunde uit te oefenen in het Duitsche Rijk, in Engeland, in Frankrijk, in Zwitserland en in de Kolonie Curaçao; of van het diploma van doctor of dental medicine of van doctor of dental surgery aan eenige speciaal genoemde inrichtingen van onderwijs in de Vereenigde Staten van N. Amerika.

Alvorens van de wettelijke voorschriften af te stappen, dient er nog op gewezen, dat eenige van de zooeven bedoelde buitenlandsche diploma's geen waarborg geven voor eene voldoende voorstudie, en dat men langs dien weg derhalve altijd nog tandmeester kan worden, zonder zich de kennis eigen gemaakt te hebben bedoeld met het eindexamen H. B. S. of gymnasium, of van iets, wat daarmede gelijk te stellen is.

Daarentegen zijn de bedoelde diploma's, behalve dat voor de Kolonie Curaçao, het bewijs van het met goed gevolg

afgelegd hebben van een tandmeesters-examen, waarvan de eischen zwaarder zijn, dan dit ten onzent het geval is. (Mertens).

Wanneer wij nu nog gezegd hebben, dat aan één onzer Universiteiten de gelegenheid *moet* bestaan om zich tot tandmeester te bekwamen, en dat de geslaagde candidaat het recht heeft verkregen zich „tandmeester” te noemen, welke titel de volgende bevoegdheid geeft;

„De tandmeester is bevoegd ziekten der tandkassen en van het tandvleesch door het voorschrijven of aanwenden van middelen op die deelen te behandelen;

Aanwending van algemeen gevoelloos makende middelen en het voorschrijven van inwendige geneesmiddelen, alsmede het afleveren van geneesmiddelen is hem verboden;”

dan meenen wij daarmede aan het eind gekomen te zijn van de thans ten onzent geldende wettelijke bepalingen op het gebied van de tandheelkunde.

Vraagt men nu, hoe tegenwoordig de toestand is, waarin ten onzent de tandheelkunde verkeert, dan meen ik gerust te kunnen zeggen, dat die het ideale niet nadert en dat, hoe meer men er in tracht door te dringen, men tot de overtuiging komt, dat de verhoudingen zoo ingewikkeld zijn, dat het hoe langer zoo moeilijker lijkt om uit te maken, op welke wijze verbeteringen aan te brengen zouden zijn, zonder daarbij het algemeen belang uit het oog te verliezen.

Men klaagt, dat de tandheelkunde bij ons ver achter is bij die in de meeste andere beschaafde landen — *België* misschien uitgezonderd. Men klaagt, dat het tandarts-examen niet verzwaaard kan worden, misschien al niet, omdat de wet het thans niet toelaat, doch eerder niet, omdat het tandheelkundig onderwijs, zooals dat aan het Tandheelkundig Instituut te Utrecht gegeven wordt, niet aan tegenwoordig te stellen eischen

voldoet; nu slaagt zelfs al niet meer dan 22 pCt. van hen, die zich er aan onderwierpen.

En de oorzaak van dat onvoldoende onderwijs zou gelegen zijn in onvoldoend beschikbare geldmiddelen: daardoor geen eerste klas onderwijzend personeel — deze kunnen buiten het onderwijs veel meer verdienen en mensen, die alleen uit liefde tot de wetenschap zich aan het onderwijs willen blijven wijden, zijn schaarsch — dat bovendien nog een goed deel van den dag aan de particuliere praktijk moet besteden om te kunnen blijven leven; en verder in een gering aantal van goede assistenten.

De klachten over het te Utrecht beschikbare onderwijs en over het Staats-examen voor tandmeester, dat niet is ingericht naar de eischen der moderne taadheelkunde, zijn zoo luide geworden, dat het Nederlandsch Tandheelkundig Genootschap gemeend heeft aan de kandidaten den raad te moeten geven in het Buitenland de noodige kennis te gaan opdoen. En Minister Kuyp er verklaarde in December 1904 in de 2e Kamer o.m., dat het ook zijne overtuiging is, dat de opleiding in de tandheelkunde in ons land niet alleen onvolledig is, maar zelfs alles te wenschen overlaat.... Bij eene zoo gebrekkige inrichting, als wij hebben, kan men niet door het aanbrengen van een enkele verbetering den toestand redden, ook zelfs niet dragelijker maken ...

Eene opgave van de verschillende tekortkomingen bij het tandheelkundig onderwijs enz. ten onzent verwachtte men hier niet: zij zoude te veel plaats innemen. Al naar zijn eigen opleiding concentreert de eene zijne wenschen meer op het technisch en de ander in het bijzonder op het wetenschappelijk gedeelte van het vak.

Waar nu aan den eenen kant M e r t e n s l. c. blz. 34 b.v. zegt, dat het aantal tandartsen in ons land, die niet weten hoe een tand met een zieke pulpa te behandelen en die

operatie daarom niet uitvoeren, betrekkelijk groot is, en Réthy c. s. wenschen, dat de aanstaande tandmeester zich tijdens of vóór zijne speciale opleiding het artsdiploma verwerft, daar zal aan iedereen duidelijk zijn, dat het terrein der wenschelijke verbeteringen zeer uitgebreid is.

Slechts enkele punten wil ik hier naar voren brengen. Van den candidaat op het theoretisch tandmeesters-examen wordt geëischt kennis van de ontleedkunde van de tanden, de tandkassen en het tandvleesch. Zeer terecht wordt m. i. gewenscht, dat de candidaat ook wat afwete van de anatomie van het geheele menschelijk lichaam. Hoe toch kan men iets praktisch-nuttigs verwachten van de ontleedkunde der bovengenoemde organen, als men die niet geleerd heeft in verband met het overige menschelijke lichaam. Kennis van de vergelijkende en pathologische anatomie benevens van de ontwikkelingsgeschiedenis is zeer zeker ook geen overbodige luxe.

Gevraagd wordt naar de kennis van de physiologie van de tanden, tandkassen en het tandvleesch. Maar hoe wil men die eischen, als de candidaat niets van de algemeene physiologie afweet, en als hij niet eenigszins op de hoogte is van de weefselleer der bedoelde organen? Hoe zal hij zonder de laatst bedoelde wetenschap ook kunnen bestudeeren de gezondheids-, ziekte- en geneesleer der besproken deelen, daaronder begrepen de onderkenning der ziekten van de tanden, de tandkassen en het tandvleesch, waarvan de oorzaak algemeen is of in andere deelen zetelt? Hoe zal hij voor het examen in deze bijzondere onderdeelen kunnen slagen, als hem niet eenige algemeene kennis betreffende hygiene, pathologie en therapie wordt bijgebracht? Hetzelfde geldt natuurlijk ook voor de geneesmiddelleer en de recepteerkunde, voorzooveel noodig tot het voorschrijven

van de plaatselijke geneesmiddelen bij de ziekten der genoemde deelen.

Om al deze redenen moet er verandering komen in de eischen voor het theoretisch gedeelte van het examen, ook al wil men den candidaat naar het buitenland zenden om daar zijn practische kennis voor zooveel noodig te completeren.

Een verdere klacht is, dat er bij de betrekkelijk niet hooge eischen op het tandmeesters-examen gesteld, en gegeven de nog onvoldoende zorg, welke door het publiek aan den mond besteed wordt, te veel tandartsen gaan komen. Ook om aan dit euvel het hoofd te bieden zoude eene verzwaring van het examen natuurlijk aan te bevelen zijn, te meer, omdat daardoor de tandheeskunde tevens in hooger aanzien zoude komen en het te voorzien is, dat hierdoor zeer zoude medegewerkt worden om het groote nut van de tandheeskunde bij het publiek ingang te doen vinden, wat natuurlijk weer zoude ten gevolge hebben eene grooter wordende behoefte aan goede tandheeskundige hulp.

Dit laatste, n.l. het populariseeren der tandheeskunde, zou ook bevorderd worden door eenige tandmeesters te verbinden aan het leger, en door, waar mogelijk, de schoolkinderen van gemeentewege onder tandheeskundig toezicht te stellen.

Nu er toch sprake is van Tandheeskunde in het Leger, zij het mij vergund — het moge dan niet direct zijn over het al dan niet nuttige van het aanstellen van tandmeesters bij de troepen der landmacht — daar in andere richting iets meer over te mogen uitweiden, omdat dit onderwerp *) door mij indertijd behandeld is, en omdat zich daaraan toen enkele

*) *Tandheeskunde in het Leger*, door Dr. D. Romeyn. Voordracht, gehouden in de buitengewone vergadering van het Nederl. Tandheeskundig Genootschap te Utrecht, 1904.

punten aansloten, welke ik nu nog de aandacht waard acht. Het volgende is aan bedoelde voordracht ontleend:

„De trap, waarop de tandheelkunde thans staat, en de wijze, waarop de Staat tegenwoordig voorziet in de opleiding enz. onzer tandheekundigen, laat wel geen twijfel over, wat betreft de plaats, die de tandheelkunde onder de wetenschappen inneemt. Zij is een onderdeel van de geneeskunde, evenals de oog- en oorheelkunde dit zijn.

Theoretisch heeft een militair en verder ieder, die in het genot is van vrije geneeskundige behandeling, als hij lijdt aan een zieke kies, derhalve recht op goede hulp evenzeer als zijn kameraad, die een ziek oog of oor heeft.

Het verschil is alleen, dat van den tandlijder veel minder notitie genomen wordt, omdat zijn lijden gewoonlijk van meer tijdelijken aard is, omdat het verlies van een kies of tand veel minder gevoeld wordt dan dat van een oor of oog, omdat tandlijden zoo veelvuldig voorkomt, enz.

Een verder verschil is gelegen in de omstandigheid, dat de conservatieve tandheelkunde eerst in latere jaren zich tot een wetenschappelijk onderdeel van de geneeskunde heeft opgewerkt, dat de tandheelkunde zich meer dan haar zusterspecialiteiten op kosmetische, dus niet direct geneeskundige effecten toelegt, dat onder de personen, die zich tot voor nog niet zoo heel veel jaren speciaal met tandheelkunde bezighielden, er meerdere waren, die op geen wetenschappelijke opleiding konden bogen, enz.

Praktisch is de zaak evenwel anders.

Het algemeen geldende gebruik scheidt tot nog toe de geneeskunde geheel en al van de tandheelkunde. Van daar de omstandigheid, dat bij ons te lande niemand, die op eenigerlei wijze recht heeft op vrije geneeskundige behandeling in haren geheelen omvang, daaraan tevens het recht zoude

ontleenen zich hij ziekten zijner tanden of kiezen gratis te voorzien van tandheelkundige hulp, zooals die door specialisten in dat vak verstrekt wordt. Deze opvatting, dat de tegenwoordige tandheelkundige behandeling *niet* behoort tot de algemeen gezegde geneeskundige behandeling, geldt niet alleen bij ons, doch evenzeer in de legers der verdere Europeesche rijken."

Bij de gevolgde discussie verzekerde een der aanwezigen, blijkbaar met instemming van vele anderen, dat hij niet wist, of de moderne tandheelkunde wel een onderdeel der medische wetenschap mag genoemd worden. Hij geloofde wel, dat de tandheelkunde er toe wordt gerekend, maar meende zelf, dat het een geheel apart staand vak is, waarvan het technische gedeelte het grootste is.

Verder kon men nog vernemen, dat een officier van gezondheid, en derhalve elke arts, *minstens twee jaar werken* noodig heeft om een dragelijk tandmeester te worden en werd de opvatting van Witthaus toegejuicht, dat bijna overal en altijd te laat hulp gezocht wordt bij den tandarts.

Een geregelde, deskundige contrôle van den mond moet reeds beginnen in de jeugd, d. w. z. van den schooltijd af. Is men zoover, dan behoeft er ook geen sprake meer te zijn van tandheelkundige hulp te verleenen aan onze miliciens. Voorloopig is daarvoor het aantal tandheelkundigen evenwel nog veel te klein.

Zooals bekend is, hebben zich in latere jaren, veel meer dan vroeger, artsen aangetrokken gevoeld tot de uitoefening van de tandheelkunde als speciaal vak. Ter onderscheiding van de gewone tandmeesters, noemen zij zich specialisten voor *Mond- en* Tandheelkunde, en richtten zij, naast het Nederlandsch Tandheelkundig Genootschap, een Nederlandsch Mondheelkundig Genootschap op.

Het ligt voor de hand, dat aan bedoelde neiging meer ten grond ligt, dezelfde oorzaak als die, welke de overbevolking van medici in groote plaatsen en hunne afwezigheid van sommige gedeelten van het platte land verklaart, dan de altruistische zucht om in eene „lang gevoelde behoefte aan mondheerkundige hulp” te voorzien, b.v. om de weldaden van die kunst meer onder het bereik, ook van de jeugd af, van de smalle gemeente te brengen.

Eigenlijk is die uitbreiding van het specialisme van tandheelkunde tot mond- en tandheelkunde een *anachronisme*.

Bij de door de ontwikkeling van het specialisme in de medische wetenschap zoo ontzettend vermeerderde kennis aangaande de verschillende organen, waaruit ons lichaam bestaat, ziet men telkens dat specialisme zich nóg meer en meer differentieeren. De geheele geneeskundige wetenschap ook maar eenigermate te overzien gaat al lang niet meer: voor eene behandeling l. a. wordt het zelfs niet meer mogelijk groepen van organen voldoende te beheerschen en het gevolg daarvan is — Dr. Muskens wees er onlangs in zijne openbare les nog op — dat er hoe langer zoo meer orgaanspecialisten gaan komen.

Hier bij de mond- en tandheerkundigen (de tanden worden in den regel toch ook nog tot den mond gerekend!) ziet men echter juist het tegenovergestelde.

De bedoelde uitbreiding van het specialisme blijkt echter bij nader inzien niet zoo groot te zijn, als men op het eerste gezicht wel zou meenen.

De tandmeesters behandelen tanden met tandvlesch en tandkassen, waaraan vanwege hunne technische vaardigheid allengs de kaakfracturen en perforaties van het harde verhemelte in de praktijk zijn toegevoegd. De keelspecialiteiten laten hun terrein al beginnen direct achter de voorste gehemelte bogen. In plaatsen zóó groot, dat er een Mond- en Tand-

heelkundige gevestigd is, gaan de lijdens aan carcinoom van tong of wangslimvlies eerst naar hun dokter en daarna op diens advies naar den chirurg; syphilitici wenden zich daar voor hunne plaques muqueuses enz. tot den syphilidoloog, die hen voor hun primair affect behandelde; ouders gaan daar met hunne kindertjes met mondaandoeningen naar de specialiteit in kinderziekten enz.

Geeft men zich nu de moeite eens in eene Encyclopedie na te slaan, welke mondziekten er, behalve genoemde, betrekkelijk veelvuldig voorkomen, dan zal men gewaar worden, dat het aantal maar luttel is.

Met dat al maken de tandartsen de zaak der tandheelkunde al weer gecompliceerder, omdat zij alweer andere eischen stellen aan de praktijk benevens aan de opleiding voor en de beoefening van hun lievelingsvak dan de tandmeesters.

Uit den aard der zaak zijn zij de meening toegedaan, dat men om de tandheelkunde goed te kunnen beoefenen eerst de opleiding tot arts moet hebben genoten. Aangezien op deze wijze het aantal tandheerkundigen evenwel sterk zoude gaan verminderen, en dientengevolge de zegeningen der tandheelkunst weldra alleen onder het bereik zouden komen van het zéér gegoede deel der bevolking, en aangezien de besten onder de tandmeesters — met evenveel overtuiging als hunne collega's mondartsen het tegenovergestelde — meenen, dat het meerendeel der jeugdige artsen om meer dan eene reden niet meer zoo erg geschikt zijn om nog eens een jaar 2 of 3 zich naarstig op de tandheelkunde te gaan toeleggen en om zich nog de noodige geoefendheid en handigheid eigen te maken, lijkt het mij voor's hands waarschijnlijk, dat het instituut der mond- en tandheerkundigen er voorloopig wel niet toe zal bijdragen om de zegeningen van zoeven ook aan te bieden aan hen, welke die op het oogenblik nog niet betalen kunnen.

Een paar andere nadeelen, welke de tegenwoordige regeling, volgens de tandmeesters, aankleven, zijn, dat deze geen algemeene narcose mogen toepassen en dat de artsen, zonder eenig aanvullingsexamen, zich als tandmeester mogen vestigen.

Tandmeesters hebben het zeer vaak noodig hunne patiënten onder, gewoonlijk korte, narcose te brengen. Bij de nieuwe regeling van het onderwijs, welke toch wel eens zal komen, kan dit ongetwijfeld wel zooveel uitgebreid worden, dat in deze de rechten van artsen en tandmeesters dezelfde worden. Of het daardoor te bereiken voordeel nu wel zoo groot zal zijn, meen ik te mogen betwijfelen.

Om zich geen grootere verantwoordelijkheid op den hals te halen dan noodig is, zal wel niemand op zijn eentje zijn patiënt onder narcose brengen en hem daarna behandelen. In de groote steden zal daarom in den regel wel de hulp ingeroepen worden van den specialist-narcotiseur; terwijl het in kleinere plaatsen m. i. meer op den weg ligt van patiënt's huisdokter om de narcose te leiden, dan van een vreemden te hulp geroepen tandheelkundige. Ook voor patiënten van buiten zal men het in den regel liever buiten laatstgenoemde stellen.

Dat artsen zich zonder meer als specialist in tandheelkunde mogen vestigen, vinden de betrokkenen erg billijk: oog-, keel-, neus- enz, artsen mogen toch ook zonder aanvullingsexamen hunne specialiteit uitoefenen! Gaarne geven zij toe, dat uit een strafrechterlijk en sociaal oogpunt twee tanden niet gelijk te stellen zijn b. v. met twee oogen; maar medisch zijn toch, zeggen zij, een zieke tand en een ziek oog gelijkwaardig. Dit nu moge wetenschappelijk volkomen juist zijn, praktisch is het dit zeker niet.

Men hale zich even een tandmeester voor den geest en een oog- of een oor-, neus- en keelarts, allen werkzaam in hunne spreekkamer. Terwijl de eerste zich dagen achtereen

bezighoudt met ongeveer niets als technische, min of meer operatieve werkzaamheden, kan bij de laatsten het dagental minstens even groot worden, dat zij zich van alle operatief ingrijpen onthouden.

Werkelijk kunnen de specialiteiten in tandheelkunde en de overigen niet over één kam geschoren worden. „De diagnostiek”, zegt Dr. Van der Hoeven, „is voor den tandheekundige zeer eenvoudig en gemakkelijk te leeren.” Verreweg het voornaamste voor den tandmeester is dan ook de voor de behandeling zoo noodige technische vaardigheid en vindingrijkheid. Bij de andere specialisten daarentegen, die zich daarin dan ook geheel bij het groote gebied der geneeskunde aansluiten, is de diagnostiek vaak al mee het lastigste en biedt de behandeling niet dan bij uitzondering groote moeielijkheden van den kant van oog en hand.

Dit vaststaande, kan het m. i. slechts in het belang zijn van de patienten en tevens van de tandheelkunde zelve, wanneer artsen niet dan na slaging voor het praktisch tandmeesters-examen tot de uitoefening der tandheekunst worden toegelaten. Hiertegen zal te minder bezwaar zijn, omdat er geen nieuw examen voor behoeft te worden ingesteld.

In het kort kunnen wij aangaande den toestand, waarin tegenwoordig de tandheekunde ten onzent verkeert, het volgende zeggen:

De tandheekunde is officieel een onderdeel van de geneeskunde. Toch beginnen er, vooral onder de jongeren, en lang niet onder de slechtsten van deze, gedurig meer te komen, die van meening zijn, dat de tandheekunst als een vak op zich zelf moet beschouwd worden. Zij gronden hunne meening dan daarop, dat het technisch gedeelte van het vak, de *manual training*, de Finger-

fertigheid, de noodige technische handigheid — derhalve iets, wat met de medische *wetenschap* niets te maken heeft — de uitoefening der tandheelkunst tegenwoordig in die mate beheerscht, daarvoor een zoo onmisbare en onafscheidelijke voorwaarde vormt, dat een tandmeester, welke die ge oefendheid mist, gerust zijn bajonet kan afslaan.

De tandheelkunst kan verdeeld worden in een wetenschappelijk en in een technisch-operatief gedeelte. Het laatste beoogt zoowel het opheffen en voorkomen van pijn bij de individuen, benevens het helpen voldoen aan de hygiënische en physiologische eischen van het gebit, als het voldoen aan kosmetische wenschen van het publiek. Ook in dit opzicht onderscheidt zich de tandheelkunst alzo in niet geringe mate van andere onderdeelen der geneeskunst, waar het werken op cosmetisch effect altijd nog meer tot de uitzonderingen behoort.

De tandheelkunst wordt uitgeoefend door tandmeesters en mondartsen. Van de eersten zijn er twee soorten: met en zonder diploma eindexamen H. B. S. 5-j. Cursus of Gymnasium.

Om tandmeester te worden moet men: 1°. in het bezit zijn van het diploma eindexamen H. B. S. 5-j. C. of Gymnasium, of het bewijs kunnen leveren bepaalde, in de wet genoemde examens in het buitenland te hebben afgelegd, en 2°. geslaagd zijn voor het theoretisch en praktisch tandmeesterexamen.

Om zich hier te lande voor dit examen te bekwamen bestaat er te *Utrecht* een „Tandheelkundig Instituut der Universiteit”, waar door 1 Directeur en 2 Assistenten zoowel in de theorie als in de praktijk wordt les gegeven.

Het examen wordt afgenomen door eene telken jare benoemde Staatscommissie.

Opdat de candidaten later in de praktijk de tandheel-

kunst beter tot haar recht zullen kunnen laten komen, wordt hun aangeraden hunne kennis aan eene buitenlandsche inrichting voor tandheelkundig onderwijs aan te vullen. Zij, welke dien raad opvolgen, gaan meestal naar *Duitschland*, enkelen gaan naar *Amerika*, waar het onderwijs volgens deskundigen ontegenzeggelijk het beste is. In den regel komen zij van daar terug met den titel van „Doctor of dental Surgery”.

Zooals reeds opgemerkt werd, zijn de klachten over de opleiding tot tandmeester ten onzent vele; en menigeen heeft zich al geroepen gevoeld den weg aan te geven, langs welchen doeltreffende verbetering zoude zijn te bereiken. Van al het over dat vraagstuk geschrevene zijn mij alleen bekend een twistgeschrijf tusschen Dr. van der Hoeven en N.(ord) in Nos. 23, 24, 25 van „Vox Medicorum”, jaarg. 1903; de brochure „Tandheelkunde als Wetenschap en Handwerk”, door R. A n e m a, Tandmeester, Dr. of dental Surgery, evenzeer in 1903; de reeds genoemde brochure van M e r t e n s en het eveneens al aangehaalde vlugschrift van Dr. R é t h y, waarvan de aankondiging thans aanleiding gaf tot dit opstel.

De opleiding tot tandmeester kan men zich op drieërlei wijzen voorstellen :

- 1°. aan eene Vakschool;
- 2°. aan eene Vakschool verbonden aan eene Universiteit, als wanneer verschillende leerkrachten, laboratoria, enz. ten dienste zijn, beide van het geneeskundig- en van het tandheelkundig onderwijs; en
- 3°. gewone opleiding aan de Universiteit tot het arts-examen; daarnaast en daarna speciale studie der tandheelkunde op de wijze zooals nu specialisten in andere onderdeelen der geneeskunde gevormd worden.

De eerste wijze van opleiding wordt wel door het meeren-

deel der deskundigen als de beste geacht; zij bestaat in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika. Voor ons land met zijn voorloopig toch zeker betrekkelijk gering aantal studenten in de tandheelkunde, is zij evenwel te duur en heeft zij daarom vooralsnog zeker geen kans om tot uitvoering te komen.

De strijd gaat dan ook om de beide andere manieren van opleiding, of korter, in de eerste plaats om de vraag of de a.s. tandmeester al dan niet beginnen moet met het diploma van arts te bezitten.

Van de zooeven genoemde deskundigen willen Dr. van der Hoeven, Anema en Mertens geen artsen; in denzelfden zin heeft ook het Nederlansch Tandheelkundig Genootschap zich uitgesproken. Wat zij wel willen, is, dat ieder, die de tandheelkunst als vak wil uitoefenen, dus ook de artsen, zich door aflegging van het betrokken Staats-examen het tandmeestersdiploma verwerven, omdat de uitoefening van dit vak zoo buitengewoon hooge eischen stelt aan de vindingrijkheid en de handige geoeffendheid van den persoon.

Anderen — waaronder N (ord) en Dr. R é t h y, benevens vermoedelijk al de mond- en tandheelkundigen, die niet tevens een tandheelkundig diploma bezitten, — willen als tandmeester alleen artsen, die de tandheelkundige specialiteit gaan uitoefenen, zonder nader examen, evenals de specialiteiten in de andere onderdeelen der geneeskunst dat doen.

Het ligt niet in mijn plan en het behoort niet tot mijne bevoegdheid om alle de redenen, welke beide partijen voor hare meening aanvoeren, hier de revue te laten passeeren en te beoordeelen. Alleen mijne persoonlijke opinie, het gevolg van indrukken en ervaringen door mij als neutraal, medisch toeschouwer opgedaan, moge hier in het kort eene plaats vinden.

Om te beoordeelen, welke opleiding voor een bepaald vak de beste is, en hoe die het geschiktst kan worden verkregen, is het natuurlijk een eerste vereischte, dat eerst vastgesteld worde, welke eischen aan de uitoefening van het betreffende vak moeten gesteld worden.

Welk werk wordt nu van een tandmeester, die het druk heeft, in zijn gewone praktijk gevraagd?

a. het behandelen van ziek tandvleesch, wanneer de hieraan voorhandene afwijkingen afhankelijk zijn van veranderingen aan het gebit, (anders neemt de huisdokter of chirurg de behandeling op zich).

b. het regelen van de tandenrijen, de orthodontie (of gezichtsorthopaedie R é t h y), waarvoor de aanleiding veelal bestaat in het bereiken van een kosmetisch effect.

c. het verwijderen van tandsteen;

d. het behandelen van loszittende tanden;

e. het verwijderen van carieuze haarden, en opvullen van deze geprepareerde holten;

f. het behandelen van de zieke tand- en wortelpulpa;

g. het vervangen van verwijderde of op andere wijze verdwenen tandgedeelten door een of ander geschikt materiaal, (het kosmetisch effect speelt hier een groote rol);

h. het uittrekken van niet te behouden tanden of kiezen of gedeelten daarvan;

i. voorzoover noodig het maken en verder het inzetten van kunsttanden en kunstgebitten (de indicatie er voor berust tegenwoordig nog veelal op het bereiken van een kosmetisch effect);

j. het maken van immobiliseerende inrichtingen bij kaactrafractuur hem door den chirurg toegezonden;

k. het maken van prothesen ter vervanging van voor een grooter of kleiner deel door den chirurg verwijderde kaken;

l. het maken van geschikte afsluitingen bij perforaties

van het harde gehemelte, hem door den syphilidoloog toegezonden.

Hieraan zal misschien een hoogst enkele maal nog kunnen worden toegevoegd het implanteeren en het replanteeren van even te voren verwijderde tanden.

Uit dit lijstje blijkt, dat de werkzaamheden van den tandmeester zich voornamelijk tot den buitenkant van ons corpus beperken: bloed behoeft hij, behalve bij extracties en nu en dan bij pulpabehandeling, niet te laten vloeien.

Dat niettegenstaande dat, het vak in de latere jaren ontzettend is vooruitgegaan en in aanzien is gestegen en dat het daarmede in die richting nog steeds voortgaat, houdt dan ook verband met omstandigheden, welke buiten de geneeskunde staan.

Ieder onbevooroordeeld, bevoegd beoordeelaar zal dan ook moeten toegeven, dat het eischen van het diploma van arts voor de genoemde werkzaamheden geen bewijs zoude zijn, dat men den vooruitgang van de tandheelkunst en het belang der tandlijders in de eerste plaats op het oog heeft.

De tijdsomstandigheden brengen tegenwoordig mede, dat er meer en meer gespecialiseerd wordt, omdat en opdat er meer en meer werk gemaakt wordt van het speciale orgaan, dat men wenscht te leeren kennen om te eeniger tijd optredende afwijkingen beter te kunnen behandelen. In dit opzicht verkeert de tandheelkunde op het oogenblik in geen ongunstige omstandigheden. Waartoe die dan zonder eenige noodzaak moeilijker te maken?

Laat men de eischen voor het tandmeesters-examen hooger stellen; laat men de gelegenheid voor opleiding veel verbeteren, laat men den aanstaanden tandmeester theoretisch op de hoogte brengen van wat men wil, laat men hem practisch geschikt maken tot zelfstandig wetenschappelijk

onderzoek; maar laat het tandmeesters examen bestaan, stel daar geen artsexamen vóór.

Het laat zich aanzien, dat de tijd niet meer verre is, waarop de gewone praktische geneesheer buiten de grootere plaatsen, zóóveel met allerlei wettelijke en soortgelijke bepalingen zal te doen krijgen, dat het hem tot goed begrip en tot richtige uitvoering van die voorschriften tot groot nut zoude zijn, als hij eene juridische opleiding had genoten. Die bepalingen betreffen niet zelden het finantieel belang van de aan zijne zorg toevertrouwde patienten en bij dezen staan de finantieele verhoudingen vaak in nauw verband tot het lichamelijk welzijn. Maar daarom zal men toch wel nooit gaan eischen, dat de praktiseerende geneesheer tevoren de universitaire studie in de rechten zal beëindigd hebben. Tegenover het voordeel van de betere wetskennis, voor zoover zij belang heeft voor geneeskundigen, zal men nooit het nadeel stellen de medici te belasten met den overigen juridischen, voor hen rompslomp. Terecht zal men het nuttiger vinden en meer in het belang zijner aanstaande patienten, dat de medicus zijn tijd zooveel mogelijk besteedt aan *zijn eigen vak*. Zoo is het ongeveer ook met de verhouding tusschen medische wetenschap en de uitoefening der tandheelkunst.

Men spreekt gaarne over den invloed van slechte tanden op het geheele organisme en omgekeerd over dien, welke een ziek lichaam op het gebit kan hebben, alsof dergelijke waarnemingen dagelijks maar voor het grijpen waren. Toch komt het maar hoogst zelden voor, dat de huisdokter door den tandarts moet gewezen worden op het bestaan van suikerziekte of loodvergiftiging. Hierin kan derhalve zeer zeker geen reden gevonden worden voor den eisch van compleet medisch onderricht.

De gronden, welke door de voorstanders van het ver-

plichte artsexamen worden aangevoerd, zijn m. i. veelal van bespiegelenden aard, weshalve zij op mij tot nog toe maar matig indruk vermochten te maken. Voor een ander deel snijden zij geen hout.

N. (die zich tusschen twee haakjes in deze kwestie een bevoegd beoordeelaar rekent en die zegt, dat Dr. van der Hoeven een bevoegd beoordeelaar schijnt te zijn!) beantwoordt b.v. de opmerking van den laatste, dat het den tandarts niets helpt, of hij al op de hoogte is van uterus-tumoren enz., met de verdediging, dat men ook goed oogarts kan zijn, zonder die kennis te bezitten! Derhalve noodig of niet noodig, een oogarts moet beginnen met arts te zijn, daarom een tandmeester ook!

Réthy zegt: „opleiding tot aseptis is een geheel medische opleiding; . . . in het belang van den patient is in de eerste plaats, dat hij hulp vinde bij personen, die de sterilisatie van hun instrumenten niet als iets overbodigs beschouwen”.

Om deze reden zouden de tandmeesters o. a. eerst arts moeten worden! Vroedvrouwen en verplegend personeel zouden op dien grond dan toch nog eerder in aanmerking dienen te komen voor die „geheel medische opleiding”. Voor mijn persoon is mij nooit opgevallen, dat de anti-ensepsis van medici practici bij het uitoefenen der „kleine chirurgie” zooveel betrouwbaarder is dan die van den tandmeester zonder medische opleiding; het tegendeel heb ik wel eens waargenomen.

Réthy zegt ook: „in de tweede plaats is het in het belang van een lijder, dat de tandheekkundige de indicaties van zijn keuze tot het verwijderen van de kauworganen, niet al te lichtvaardig stelt en dat hij niet uit pure gemakzucht, onhandigheid of onwetendheid de nog mogelijke conserveerende therapie verzuimt in te leiden.

Dan mag de patient aan zijn tandheekkundige ook nog de eischen stellen, dat deze bloedingen weet te bestrijden en de locale en algemeene anaesthesie volkomen beheerscht.

Nu is mijn vaste overtuiging, dat de Nederlandsche artsopleiding daarvoor waarborgt dat iedereen, die haar heeft genoten en er plichtsbef op na houdt, aan bovengenoemde eischen veel beter voldoet dan menschen van andere categorie”.

Dit betoog heeft eigenlijk geen verdere bespreking noodig; van veel menschenkennis en van veel ervaring bij den bedenker voorhanden geeft het m. i. zeer zeker geen blijk.

Bij de tandheekkundigen — het mogen dan tandmeesters of mondartsen zijn — zijn naar mijne theoretische en praktische ondervinding het *weten* en het *willen* niet zoo moeilijk; het *kunnen* daarentegen wèl. De indicatie voor het al of niet opofferen van een tand hangt daarom naar mijne overtuiging minder af van het antwoord op de vraag, of de tandheekkundige tandmeester is of mondarts, dan wel daarvan, of de specialist op zijn gebied kan doen, wat hij weet; of hij *kan* wat hij *wil*.

Dat een arts *met* plichtsbef zijne patienten beter behandelt, dan een ander *zonder* die uitstekende eigenschap spreekt van zelf; dat van een mondarts en een tandmeester beiden met plichtsbef, de eerste het van den laatste moet winnen, omdat hij arts is, moet nog bewezen worden. Bij de tandheekkunst is niet het *willen* maar het *kunnen* het voornaamste en nog altijd lijkt het mij voor den objectieven outsider meer plausibel om aan te nemen, dat het *kunnen* eer bij den tandmeester dan bij den mondarts zal aange troffen worden.

De in het bovenstaande ten beste gegeven beschouwingen zijn meest van compilerischen aard. Voorzoover zij een

meer persoonlijk karakter dragen, gelieve de lezer te bedenken, dat Schr. geen actief deskundige is op het gebied van mond- of tandheelkunde. Tengevolge van de zeer talrijke uren in verschillende plaatsen van ons land in de operatiestoelen van menigen tandarts en tandmeester doorgebracht meent hij evenwel onderdehand rechten te mogen laten gelden op den titel van *passieve* deskundige. En in die functie is hij voor zich zelf tot de volgende conclusie gekomen: Voor den tandlijder gaat niets boven een algemeen ontwikkeld, vindingrijk, technisch geoefend en zeer handig tandheelkundige.

Uitgebreide kennis, zoowel algemeene als speciale, is natuurlijk veel waard, doch ver boven alles staat een geoefende blik om direct juist te zien, wat gebeuren moet en daarbij een vaardige hand om uit te voeren, wat kennis en oog noodig oordeelen.

Aangezien nu volgens werkelijke deskundigen met jarenlange ervaring oog en hand van den tandheelkundige met eene aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid beter zullen geoefend worden *zonder* dan *met* verplicht artsexamen, schaar ik mij, mede in verband met voorafgaande beschouwingen, zonder eenig voorbehoud bij hen, die het artsexamen niet noodig en derhalve niet wenschelijk vinden in de opleiding van den aanstaanden tandheelkundige.

DR. ROMEYN.

Venlo.

INHOUD.

De Tandheelkundige opleiding, door H. BURGER.	Blz. 369
Iets over de opleiding tot Tandmeester, door DR. ROMEYN.	393

Prijs der advertentiën:

1/1 pag. per aflev.	f 10.—	per jaarg. van 6 aflev.	f 50.—
1/2 " " " "	6.—	" " " " "	30.—
1/4 " " " "	3.50	" " " " "	18.—
